

її органами і військовими. Військовий омбудсман, здійснюючи свої контрольні-наглядові та правозахисні повноваження, не тільки сприятиме ефективному захисту прав військових, а й пом'якшить суперечності між державними і громадянськими сферами, сприятиме демократизації національної військової сфери, яка під його впливом має стати більш чуйною до потреб і запитів військовослужбовців, що в кінцевому рахунку виявлятиме більшу увагу, емпатію та турботу до військовослужбовців.

Єманов Владислав,
*доктор наук з державного управління, професор,
перший заступник начальника Національної академії
Національної гвардії України
з навчально-методичної та наукової роботи,
полковник*

Тробюк Володимир,
*кандидат військових наук, доцент,
начальник навчально-наукового центру
організації освітнього процесу
Національної академії Національної гвардії України,
полковник*

Белай Сергій,
*доктор наук з державного управління, професор,
заступник начальника навчально-наукового центру
організації освітнього процесу –
начальник науково-методичного відділу
Національної академії Національної гвардії України,
полковник*

Батюк Олег,
*доктор юридичних наук, професор,
начальник відділу внутрішнього забезпечення якості освіти
Національної академії Національної гвардії України,
майор*

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Стратегія воєнної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 25.03.2021 № 121/2021, передбачає завдання щодо розвитку військової освіти та підготовки особового складу сил оборони. Зокрема, визначено необхідність впровадження освітніх програм для офіцерського складу, що базуються на бойовому досвіді, сучасних методиках підготовки, а також принципах і стандартах НАТО.

Вища військова освіта в Україні розвивається в умовах глобалізації та

інтернаціоналізації освітніх процесів, інтеграції в європейський і світовий освітній простір, а також удосконалення системи управління на основі забезпечення якості освіти. Відповідно до Стратегії розвитку вищої освіти, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 286 «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки», інтернаціоналізація української вищої освіти визначена як одна з ключових стратегічних цілей держави. Одним із пріоритетних завдань цієї стратегії є трансформація освітнього процесу в секторі безпеки та оборони, що здійснюється з урахуванням доктринальних підходів і принципів НАТО.

Загалом, розвиток національної системи кваліфікацій в Україні відбувається в контексті гармонізації з європейськими стандартами, проте потребує подальшого вдосконалення з урахуванням безпекової ситуації в країні та сучасних викликів ринку праці із врахуванням майбутніх процесів демобілізації та реінтеграція військовослужбовців у цивільне життя.

Нові вимоги, підходи та завдання у підготовці військових фахівців, спричинили появу низки проблем та невідповідностей у регулюванні взаємодії між стейкхолдерами освітнього процесу. Зокрема, виникла необхідність:

- удосконалення механізмів координації взаємодії між міністерствами, відомствами та державними органами управління сектору безпеки і оборони щодо підготовки військових фахівців, із дотриманням принципу автономії закладів вищої освіти визначеного у статті 1 Закону України «Про вищу освіту»;

- розробка та впровадження нової системи управління якістю військової освіти, спрямованої на забезпечення ефективної багаторівневої підготовки сержантського (старшинського) складу та професійної військової освіти офіцерського складу;

- оптимізація переліку цивільних галузей знань та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка військових фахівців, з метою зменшення навантаження на інфраструктуру військових навчальних закладів, скорочення витрат на утримання постійного складу та акредитацію освітніх програм;

- оцінка доцільності підготовки військових фахівців за малочисельними спеціальностями та розширення практики залучення фахівців із цивільного сектору для проходження служби у підрозділах сил безпеки та оборони за прикладом досвіду країн НАТО (Королівство Швеція) та у відповідності до вимог Постанова Кабінету міністрів України від 11 лютого 2025 р. № 153 «Про реалізацію експериментального проекту щодо підвищення мотивації до проходження окремими категоріями громадян України військової служби у Збройних Силах під час воєнного стану»;

- перегляду підходів до підготовки офіцерів запасу у закладах вищої освіти у зв'язку з набутим сучасним досвідом бойових дій та рівнем матеріально-технічної бази освітнього процесу з метою недопущення викладанням застарілих процесів планування та прийняття військових рішень;

- актуалізація змісту професійних стандартів на всіх рівнях військової освіти з урахуванням бойового досвіду, еволюції принципів і методів ведення збройної боротьби, а також вивчення аспектів досягнення взаємосумісності підрозділів сил оборони з підрозділами сил безпеки та військовими

формуваннями держав-членів НАТО.

Вважаємо, що на даному етапі розвитку військової освіти складність регулювання професійних стандартів та кваліфікаційних вимог полягає у необхідності поєднувати три фактори:

- 1 – врахування специфічних напрямів підготовки сучасних фахівців;
- 2 – відповідність освітнім стандартам країн-членів ЄС та НАТО;
- 3 – збереження унікальних надбань, особливостей й національної ідентичності.

За офіційними даними Національного агентства забезпечення якості вищої освіти, на яке покладена функція акредитації освітніх програм, у складі сектора безпеки та оборони нараховується понад 30 закладів вищої військової освіти та 42 кафедри, що належать закладів вищої освіти інших галузей знань. Це вагома і потужна складова освітянського простору вищої освіти України дозволила застосувати гнучку систему професійної військової освіти що дало змогу в умовах війни ефективніше здійснювати підготовку військовослужбовців складових сектору безпеки і оборони на всіх рівнях військової освіти і своєчасно реагувати на потреби сил оборони України у кваліфікованих офіцерських кадрах.

Позитивно доцільно відмітити якість військової освіти через запровадження в освітній процес процедур планування та прийняття військових рішень за стандартами НАТО. Саме це стало потужним джерелом знань, що допомагало аналізувати й ухвалювати нестандартні рішення, планувати і проводити операції з використанням новітніх засобів і таким чином сприяти зростанню фахового рівня військовослужбовців, а також професіоналізації всіх учасників процесу, поліпшенню взаємосумісності з партнерами з держав – членів Альянсу. При цьому гармонійно враховуються особливості підготовки фахівців для всіх складових сил оборони відповідно до їхньої ролі та місця в об'єднаних операціях.

Разом із цим серед інноваційних підходів до впровадження механізмів забезпечення якості освіти в частині набуття практичного досвіду у Національній академії Національної гвардії України (НА НГУ) з метою забезпечення практичної підготовки здобувачів освіти активно використовують навчальну матеріально-технічну базу Міжнародного міжвідомчого багатопрофільного центру підготовки підрозділів Національної гвардії України та військових частин Національної гвардії України, на фондах якого проводяться практичні заняття, курсанти проходять військову практику і стажування.

Значна увага приділяється вивченню й упровадженню бойового досвіду в освітній процес. З цією метою офіцери НА НГУ проходять стажування в районах виконання бойових (спеціальних) завдань для набуття бойового досвіду та подальшого його впровадження в освітній процес, а посади науково-педагогічних працівників комплектуються офіцерами, які брали участь у виконанні бойових завдань.

Вдалим прикладом трансформації у напрямі інтеграції до єдиного військового освітнього простору держав-членів НАТО є Національна академія Національної гвардії України, яка на сучасному етапі здійснює підготовку здобувачів вищої освіти за ступенями «бакалавр», «магістр» та «доктор філософії (PhD)» у галузі знань К «Безпека та оборона».

У Національній академії Національної гвардії України реалізується підготовка офіцерського складу в межах багаторівневої системи професійної військової освіти без здобуття вищої освіти, а також здійснюється перепідготовка та підвищення кваліфікації військовослужбовців, мовна підготовка персоналу, підготовка наукових кадрів і підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Система військової освіти сектору безпеки та оборони України в умовах збройної агресії з боку Російської Федерації продемонструвала високу стійкість, адаптивність та здатність до структурної трансформації. Вона зберегла динаміку розвитку, орієнтовану на формування фахівців нового покоління. З метою забезпечення безперервності освітнього процесу факультети та навчальні центри Академії були розосереджені по визначених районах дислокації, відновили або посилили матеріально-технічну базу та організували навчальний процес у повному обсязі відповідно до принципів розосередженого навчання. Такий підхід сприяє розбудові уніфікованої системи професійної військової освіти, зокрема через впровадження лідерських курсів рівнів L1–L3.

У межах цифрової трансформації освітнього процесу в НА НГУ активно впроваджуються сучасні інформаційні ресурси, включно з платформами дистанційного навчання, електронною бібліотекою та сервісами відеоконференцзв'язку. Ці процеси координуються відповідним відділом цифровізації освітнього процесу навчально-наукового центру організації освітнього процесу.

Отже, система військової освіти сил оборони України, складовим елементом якої є Національна академія Національної гвардії України, засвідчила свою спроможність ефективно виконувати покладені функції в умовах збройної агресії з боку росії. Вона демонструє цілеспрямовану орієнтацію на пріоритетні напрями саморозвитку, що сприяє формуванню єдиної уніфікованої системи підготовки військового персоналу для сил оборони України. При цьому враховуються стандарти, передовий досвід держав-членів НАТО та забезпечується поступове досягнення повної взаємосумісності з відповідними структурами Альянсу.

*Зінченко Сергій,
старший викладач кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України*

*Яковенко Євген,
кандидат педагогічних наук,
начальник кафедри тактики та
тактико-спеціальної підготовки,
Київський інститут Національної гвардії України*

**ОДИН З ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ СУМІСНОСТІ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ МИРОТВОРЧОГО КОНТИНГЕНТУ В ОПЕРАЦІЇ
БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ СИЛ**